

Pensjonistpartiet

- En kommune i stor omstilling, men hvor velferdstilbudene opprettholdes.
- Kommunen går nå fra å være prosjektorientert til utviklingsorientert.

FORSLAG TIL BUDSJETT FOR HALDEN KOMMUNE

2025

BUDSJETT 2025 FOR HALDEN KOMMUNE.

Overordna forhold.

Pensjonistpartiet har funnet det riktig å foreta en overordna gjennomgang av den situasjonen som kommunen nå har kommet i med bakgrunn i den politikken som har vært lagt til grunn og gjennomført gjennom en del år. Grunnlaget for det er at også de siste årenes økonomiske resultater ikke har gått i positiv retning. Det viser nå den situasjon som de store driftsområdene bærer preg av ved at det stadig flere ganger i året må iverksettes omstillinger og nedbemanninger innenfor helt sentrale områder.

Etter at det i noen tid ble brukt "ostehøvel" prinsippet så er det nå gått over til direkte reduksjon /avvikling av helt sentrale funksjoner i den kommunale virksomheten.

For at ikke dette bare skal være påstander som vil bli hengende i løse luften så har det denne gangen blitt nødvendig å foreta en analyse av hvorfor kommunen har kommet dit den nå har gjort.

Det skjer gjennom den innledningen som her blir foretatt over hva som har skjedd de siste årene. Det blir også foretatt en gjennomgang når det gjelder den økonomiske politikken grunnlag som på mange måter medfører at kommunen får vanskeligheter med sin oppgaveløsning i forhold til innbyggerne.

Pensjonistpartiet ser ikke konsekvensene av dette som det her er lagt opp til og vil derfor inntil videre ikke iverksette noe som kan stride mot lov, regler og forskrifter. Det må derfor omfordeles, tilføres store midler i denne sammenheng. Det vil vi vise gjennom vårt forslag til budsjett for 2025, som har med seg et «overheng» fra 2024 på over 100 mkr. Det sa vi tydelig ifra når budsjettet for 2024 ble vedtatt i kommunestyret, uten at det ble hensyntatt.

Administrasjonens analyser og vurderinger.

Det er tidligere fra administrasjonen gjort en god analyse av hvilken situasjon kommunen nå står ovenfor i tiden som kommer. Den økonomiske foranalysen som ble lagt fram for kommunestyret i 2020 viste at det var et inndekningsbehov på nærmere 80 millioner i forhold til de tjenester som kommunen skal gi innbyggerne om det skulle opprettholdes. Det forsterket seg

ytterligere når økonomiplan for 2023 – 2026 ble behandlet. Det som nå er lagt fram fra administrasjon angående budsjett 2025 signaliserer at det må foretas sterke prioriteringer om kommunens innbyggere ikke skal komme i den situasjon at de ikke får de tjenester som er nødvendige i årene som kommer. **Pensjonistpartiets forslag til budsjett 2025 bygger derfor på at nødvendige tiltak iverksettes slik at innbyggerne får de tjenester de har krav på i henhold til lov, regler og forskrifter.**

Viktige forhold i budsjettsammenheng.

Det ble foretatt en grundig gjennomgang av Pensjonistpartiet i den økonomiplan for 2024 - 2027 som ble framlagt og behandlet i juni. Der ble det blant annet understreket hvilke utfordringer kommunen har ved at det nå har pågått et arbeid med ny arealplan i over 4 år. Resultatet av dette arbeidet vil ikke fremme vekst og utvikling i kommunen slik vi ser det. Det er viktig at det blir understreket når vi nå skal behandle budsjettet for 2025 som er så utfordrende som det nå har blitt. Arealplan er nå vedtatt, og slik det nå ser ut vil den være gjeldende i tiden som kommer. Arealplanen som nå er utarbeidet og som Statsforvalteren hadde i sitt meklingsgrunnlag har ikke hensyntatt de befolkningsanalyser som foreligger når det gjelder tilflytting til kommunen. Alle må nå kunne ta inn over seg at vi i årene som kommer også får store utfordringer når det gjelder alderssammensetningen i kommunen. Vi er nå en kommune på over 32000 tusen innbyggere hvor 1/3 av befolkningen er fra 55 år og oppover. Det gir ikke det økonomiske grunnlaget som trengs for at kommunen skal få vekst og utvikling. Det forholdet tar Pensjonistpartiet opp som et meget sentralt forhold i sitt budsjett for 2025.

Hva er situasjon i dag?

Halden kommune er nå inne i en utvikling som ikke er bærekraftig over tid. Det viser de tiltak som er iverksatt innenfor de helt sentrale tjenestene som kommunen skal gi til sine innbyggere. Det gjelder i første rekke innenfor helse/mestring, undervisning/oppvekst og NAV. Det har skjedd en omorganisering og nedbygging innenfor disse områdene som har medført at tjenestene som her skal ytes etter lov, regler og forskrifter ikke blir ivaretatt. Det ble varslet fra kommunedirektøren at tjenestene til innbyggerne nå vil bli lagt opp til etter godt nok og at omsorgsbæreevnen var nådd i 2020. Det ble også varslet om at det burde bli satt en «fot i bakken» når det gjaldt å ta opp så mye lån som kommunestyret har lagt opp til. Politisk nivå har ikke på noen måte hensyntatt det forholdet.

I Budsjett for 2025 blir det igjen fremmet fra kommunedirektøren at låneopptakene skal reduseres og skyves ut i tid. Noe som burde ha kommet for lenge siden, og det støtter vi fullt ut. Det vil derfor nå bli foretatt store reduksjoner når det gjelder låneopptak. Grunnlaget for dette er slik vi i Pensjonistpartiet ser det, for å få bedre kontroll over låneutviklingen i kommunen. Det som det her innledningsvis er framført er det helt overordna som politisk nivå må ta stilling til.

Den kursen som de som styrte tidligere kommunevalgperioder og de rødgrønne som hadde det politiske ansvaret for 2019-2023 styrte etter var feil. Den kursen kunne ikke fortsette. Som alle kan se av regnskapstallene så er det noe som ikke hadde økonomisk bæreevne.

Det økonomiske grunnlaget for politikken.

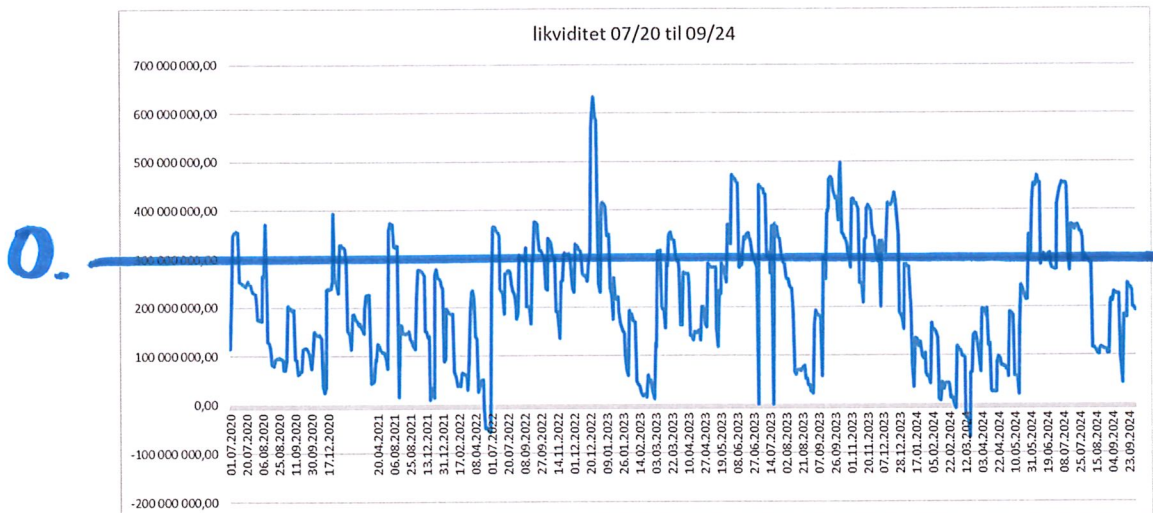
Pensjonistpartiet mener at den politiske kursen som har blitt fulgt av det politiske flertallet kunne ikke fortsette. Det i forhold til at tjenestetilbudet blir svekket og at nivået på kommunale skatter og avgifter har blitt vanskelige å bære for mange av Haldens innbyggere. Som det er fremført utallige ganger de senere årene så får ikke sårbare og vanskeligstilte grupper de tjenester som lov, regel og forskrifter forutsetter. De punktene som her følger, viser grunnlaget for at ikke dette skjer.

- Den ekspansive økonomiske politikken som har vært ført av det politiske flertallet må endres. Det har vært tatt opp lån som de neste 20 til 25 årene vil binde kommunens handlefrihet. Styringsrenten fra Norges Bank var 0 % i 2020. Den er nå økt til 4,5 % i 2024 med de konsekvenser det medfører for kommunens samlede langsiktige lån.

Oppsummering:

- Omsorgsbæreevnen ble nådd i 2021. Den politiske kursen må derfor legges om.
- Vanskeligstilte og sårbare grupper innenfor både helse og mestring, undervisning og oppvekst, og NAV blir ikke ivaretatt slik lovverket krever.
- Skatter og avgifter, samt gebyrer og egenandeler har nådd ett nivå som for mange har blitt mer enn belastende.
- Disposisjonsfond på 236 mkr. som nå er opparbeidet er bare «på papiret», da det er utbetalt til HKP nærmere 537 mkr. i premieavik som må sees i sammenheng med fonds avsetningen. Likviditeten i kommunen

er nå også på minus 542 mkr. pr. 31.8.2024. Noe som er en stor belastning for hele driftssituasjon. Hva er så den reelle likviditeten i kommunen hvis fondsmidler trekkes ut av likviditetsoversikten? Streken kan da anslagsvis settes på -300 mill. over tid. Det skjer ikke noe ulovlig her når nevnte forhold går inn i oversikten, men hvis forholdet trekkes ut blir situasjon noe helt annet.

Driften av kommunen må være i balanse og bærekraftig. Alle utgifter (inklusive avskrivninger og pensjonskostnader) må dekkes over det årlige budsjett. Økningen av driftsutgiftene må skje gjennom omprioriteringer, ikke indirekte gjennom låneopptak. Investeringsprosjekter skal også finansieres med en egenkapital andel, har kommunestyret vedtatt.

De følgende sider viser utviklingen i kommunen på helt sentrale forhold som får avgjørende innvirkning på budsjettene i årene som kommer.

Endringer av kommuneplanens arealdel er et helt overordna forhold som må iverksettes.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det ikke vil være mulig å få til økt tilflytting til kommunen som vil skape flere arbeidsplasser hvis ikke det skjer omfattende endringer angående arealplan som nå er vedtatt.

Pensjonistpartiet vil at følgende nå skal skje:

- Det utarbeides en delvis revisjon av gjeldende arealplan. Det må tas kontakt med sentrale politiske myndigheter om forholdet, slik at endring blir gjennomført.
- Innbyggerne som bor i kommunen og de som ønsker å investere for utvikling må bli ivare tatt på en langt bedre måte enn det som det her legges opp til.

Overordna utfordringer.

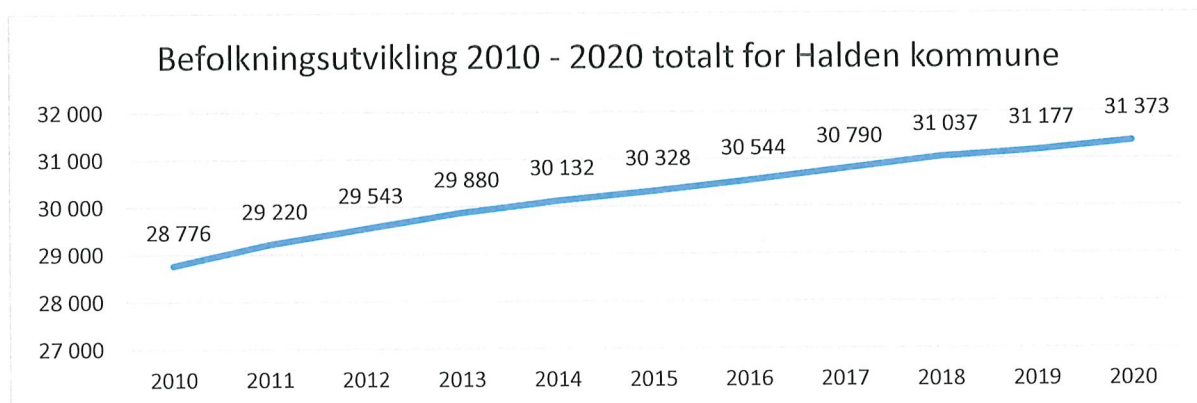
Stort sett er hele det politiske miljøet er enige om hva som er kommunens helt overordna utfordringer. Det er og blir at sysselsettingsgraden over flere år har vært synkende. Fra ca. 64% i 2010 til ca. 57 % i 2020 (Andel sysselsatte i befolkningen mellom 18 – 67 år). Administrasjonen mener at det må være en målsetting om at det i løpet av 2025 skal skapes 500 nye arbeidsplasser i Halden. Det er ikke vanskelig å dele den målsettingen, men det blir helt umulig å nå dette målet med den politikken som nå har blitt ført som Pensjonistpartiet her har pekt på. **Det gjelder både den økonomiske og arealmessige disponeringen som nå skal gjennomføres de neste 4 årene.** Det som flertallet i kommunestyret nå legger opp til vil medføre at det på mange områder blir en handlingslammelse ved at det blir tredd en "tvangstrøye" ned over de som skal medvirke til at lokalsamfunnet skal vokse og utvikle seg vil stoppe opp. Kommunen får nok med å betale langsiktige låneopptak samt å styre kommunen mot at tilnærmet alt skal skje i sentrumsområdet. Det er en totalt feilslått politikk slik en ser det nå.

Befolkningsanalyse.

Med befolkningsanalysen ønsker vi å belyse de viktigste utviklingstrekkene i befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen de neste 10 årene. Det er spesielt interessant i forhold til den forventede «eldrebølgen» som for så vidt allerede har startet, men som treffer oss for fullt den kommende 10-årsperioden. Det er derfor viktig å ha et tydelig bilde på de økonomiske konsekvensene av denne utviklingen med tanke på kommunal tjeneste- og velferdsutvikling i årene fremover, og de beslutninger som er nødvendig å ta i dag for å møte denne utfordringen på best mulig måte. I denne analysen har vi derfor brakt inn et avsnitt som beregner kostnadseffektene av den demografiske utviklingen som ligger i befolkningsprognosene de neste 10 årene. For enklere å se sammenhenger og trender starter analysen med et

avsnitt om hvordan utviklingen har vært de foregående 10 årene, og årsakssammenhenger til den utviklingen som allerede har funnet sted. Befolkningsanalyse - historisk utvikling. Befolkningsutviklingen i Halden kommune har samlet sett vist en noenlunde jevn økning på i underkant av 1 prosentpoeng hvert år i perioden 2009 – 2020. Veksten var likevel større i starten av perioden enn den var mot slutten av perioden. Totalt har befolkningen økt med 9 % i løpet av denne 10-års perioden.

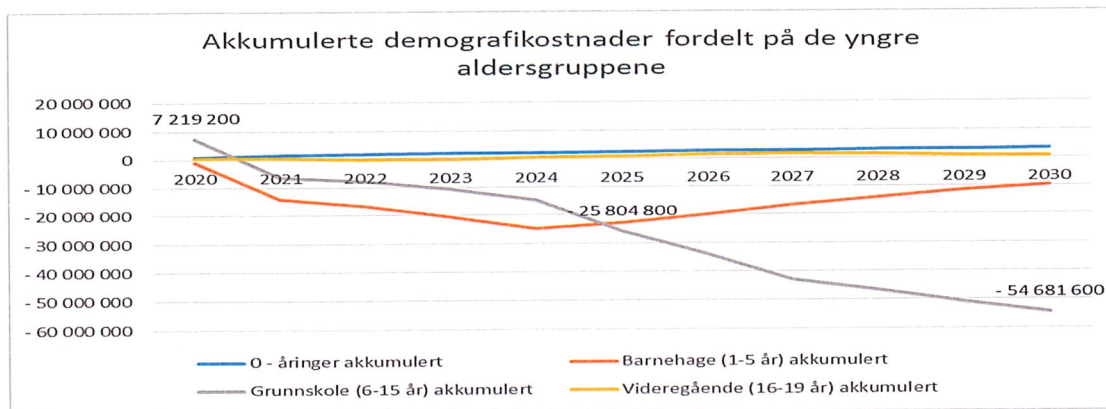
Helse og mestring

Fremskrevet behov og kostnad.

For 2020 var budsjettet ramme til Helse og mestring kr. 676 000 000,-. I tillegg kommer inntekter fra brukerbetaling og ulike tilskuddsordninger. Dersom vi fremskriver behovene tilsvarende veksten i antall av befolkningen over 80 år, øker behovet for ramme til **1 602 000 000,- i 2045**. En økning i rammen med nesten 250 %.

Framskrivningen viser det enorme omstillingsarbeidet som vi nå er mitt inne i, og hvordan hver krone må brukes på aller beste måte for å sikre tjenester til alle.

Nedenfor er demografi anslaget fordelt innad på de yngre aldersgruppene, og en ser at det hovedsakelig er barn i skolealder som utgjør den største nedgangen. Befolkningsprognosene indikerer at elevtallet i grunnskolen og barnehagene i Halden kommune vil falle med om lag 500 elever de neste 10 årene, hvorav den bratteste kurven kommer fra 2025 og utover antallet 0-åringer forventes å bli noenlunde stabilt, mens kostnader knyttet til barn i barnehagealder vil falle frem mot 2025 for deretter å stige igjen.

Oversiktene som her er vist, understreker alvorret som kommunen står ovenfor i årene som kommer:

- Befolkningsutviklingen hadde en forholdsvis jevn utvikling fra 2010 til 2020 totalt for Halden kommune.
- Befolkningsutviklingen nådde i 2020 toppunktet for omsorgsbæreevnen for lokalsamfunnet vårt. Det henger sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+.
- Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive) 25 - 66 år pr. pensjonist. Elevtallet i grunnskolen vil falle i årene som kommer som klart indikerer at dette går feil vei.
- Spørsmålet blir da hvorfor har dette skjedd?
- Etter Pensjonistpartiets oppfatning er det flere forhold til det, men noe av det viktigste er følgende:

Oljealderen går mot slutten og det grønne skiftet vil komme.

Administrasjonen understreket på en god måte hvilke utfordringer som kommunen nå måtte forvente å stå ovenfor i tiden som kommer når budsjettforslaget for 2025 ble lagt fram. Budsjettet har omfattende utredninger og peker på hva som vil skje i årene som kommer.

Her er Perspektivmeldingen for 2023 - 2032 et viktig bidrag. Hvis den politikken som nå har vært ført i kommunen - som kommunestyret med sitt flertall - fortsatt skal være det som er gjeldene politikk de neste 4 årene, så vil ikke det være mulig å nå de målsettinger som her trekkes opp.

Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel som beskriver de langsiktige utfordringene, mål og strategier for kommunen som helhet og kommunen som organisasjon i et lenger tidsperspektiv. Det sammen med

budsjett som legger grunnlaget for hvilke økonomiske rammer som blir disponible i tiden som kommer avgjør kommunens utvikling.

Perspektivmeldingen som nå er lagt fram, og som er behandlet i kommunestyret beskriver blant annet hva som kan forventes av økonomiske overføringer til kommune Norge i årene som kommer. Kommuner som ikke greier å tilpasse seg dette forholdet vil ikke kunne gi de tjenester som innbyggerne i kommunen vil ha krav på. Som tidligere nevnt så ligger den økonomiske politikken som har vært ført fortsatt fast slik kommunestyret har vedtatt. **Både i forrige valgperiode og etter at det ble politisk skifte i 2019 har forsterket fastlagt kurs ytterligere. Blir kursen nå endret etter politisk skifte i 2023 er nå spørsmålet. Året 2024 har ikke medført noen endring.**

HVA KAN MOTVIRKE DET SOM HER HAR FUNNET STED NÅ OVER ET ANTALL ÅR?

1. Politisk ledelse må igjen ta ansvaret for at tomte og boligpolitikken blir gjenreist i kommunen.
2. Politisk ledelse må likeså ta hoved ansvaret for næringspolitikken.
3. Politisk ledelse bruker alt for mye tid på å behandle utredninger, rapporter og analyser som bare konstaterer faktiske forhold.
4. Politisk ledelse har hatt et pengeforbruk som langt overstiger det som er forsvarlig på investeringssiden. Lånegjelden MÅ derfor reduseres betraktelig.
5. Politisk ledelse har til nå ikke innsett at kursen som er fulgt i flere år har stoppet muligheten til å skape de verdier som er nødvendig for ett lokalsamfunn som nå er i stagnasjon. Hva skal til for at denne situasjonen nå blir endret slik at personer og virksomheter flytter til kommunen for at ny vekst kan finne sted? Det må velges et politisk utvalg som har sin hovedoppgave å få ting gjort, slik at en kan gå fra utredninger til handling. Kommunen har nå vært for prosjektorientert og ikke utviklingsorientert. Det er alvorlig.

Kommunen kan ikke bare vente på at ting kan skje for å håpe på det beste. Det skaper ikke utvikling som sårt trengs i Halden.

HELSE OG MESTRING

- Iddebo opprettholdes med sine 40 plasser.
- Antall plasser for demente økes med 10 plasser slik at tilbudet i dag forsterkes.
- Det settes av mer midler til aktivitet for demente.
- Kommunen utarbeider en plan for et utvidet legekontor i Tistedal slik at det som er vedtatt blir gjennomført. Private kan så leie seg inn i de nye lokalene.
- Helsehuset får nødvendig bevilgning slik at 5. etage åpnes fullt ut med alle sine plasser som det kommer frem i budsjettet. Det skal være døgnbemannet 7 dager i uken.
- Digital hjemmehjelp skal være et positivt supplement til de som ønsker det.
- Brukerombud skal opprettholdes.
- Opprettholde avlastningstilbud i helgene.
- Bassenget i Helsehuset åpnes i 2025.
- Det bevilges mer midler til hjemmehjelpsordninger, som det kommer frem i budsjettet
- Det skal være et åpent NAV kontor som er betjent mandag til fredag.
- Det skal velges et politisk utvalg som utgår fra formannskapet på 5 faste medlemmer, etter Lov om sosial støtte i NAV-§ 46. Det innebærer at de som klager på kommunens avgjørelse får sin sak behandlet i kommunen før den sendes til Statsforvalteren.
- Det tilføres 12 mill. til helse og mestring fra finansområdet som skal dekke kostnadene til «storforbrukere» i kommunen.

UNDERVISNING OG OPPVEKST

- Prestebakke skole opprettholdes.
- Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst får tilført mere midler med Pensjonistpartiets budsjettforslag som vises i budsjettskjemaene.
- PPT styrkes slik at alle som har behov for tjenester får det uten at «ventelister» blir benyttet. Alle som har behov, skal derfor prioriteres.
- Rehabilitering/oppgradering av Berg skole starter i 2025 ved at det bevilges penger til dette over investeringsbudsjettet.

- Det tilføres penger til skolene utover kommunedirektørens forslag til budsjett.

Sentraladministrasjon

- Eiendomsskatten økes ikke i 2025, selv om skatteetatens formues grunnlag for utskrivning av eiendomsskatt på bolig eiendommer medfører økt eiendomsskatt. Eiendomsskatten holdes på dagens nivå.
- Investeringsbudsjettet for de neste 4 årene reduseres med millioner. Det vil berøre både investeringene som er knyttet til den ordinære driften, men også til VAR som er selvkost. Hvis den samlede gjelden som bare er knyttet til de ordinære driftsbudsjettene hadde bare vært halvparten av det den er i dag så ville det frigjort mange millioner.
- NAV får tilført nødvendige midler til sosialstøtte. NAV må ha som utgangspunkt for sitt arbeide i forhold til vanskeligstilte og sårbare personer at det ikke er et mål i seg selv å spare økonomiske midler ovenfor disse personene, men tvert imot gi nødvendig støtte slik at lov, regler og forskrifter blir ivaretatt fullt ut. Det er avsatt 130 mkr i den sammenheng.
- Berg idrettslag får utbetalt kr 1,75 millioner som kommunen har holdt igjen tidligere.
- Halden kirkelige fellesråd får tilført mer midler slik at kirker kan holdes åpne og at kirkegårdene blir ivaretatt. Det bevilges 1 million kroner til fellesrådet i tillegg til kommunedirektørens forslag.
- Det skal være en styrking av satsning på turisme. Det er i denne sammenheng avsatt 1 million kroner utover det fremlagte budsjettforslaget fra kommunedirektøren.
- Det utarbeides en avtale med Amcarklubben for bruk av Fiskebrygga onsdager i sommerhalvåret som skal være gratis.
- Planlagt kutt i driftsstøtte til Haldenvassdragets kanalselskap gjennomføres ikke.

MILJØTILTAK

- Trafikkløsning i Elvegata, Fylkesvei 220 mot Idd må finne sin løsning i forhold til myke trafikanter. En konsekvens av satsningen på Iddesiden med blant annet nye Kongeveien skole på Risum og utbygging i

boligområder er at trafikkmønsteret må endres. Det er et klart ønske og en målsetting å redusere biltrafikken på fylkesvei 220 gjennom Elvegata og Wiels plass i tillegg til å bevare det historiske bymiljøet i Elvegata under festningen. Med økt trafikk mot et utvidet områdesentrum på Risum er det i sentrumsplanen foreslått å bygge tunneller for å få på plass ett ringveisystem i sentrum. Det er også et viktig ledd i å frigjøre areal til økt gang- og sykkelvei samt trygge skoleveier. Utredning foretas i 2025.

- Innfartsveien fra E6 til sentrum må utbygges og trafikksikres bedre, i samarbeid med Statens vegvesen og Østfold fylkeskommune.

TEKNISK SEKTOR

- Tidligere avviste reguleringsplaner for boligområder tas opp til behandling i kommunestyret uten opphold slik at boligområdene på Oreid, Leiren og Gimle kan bli byggeklare.
- Det skal utredes hva som fordeles på selvkost – området og hva som er en kostnad på en generell kvalitetshevning når vann og avløpsprosjektene blir gjennomført i sentrumsområdene.
- Det iverksettes planfri krysning ved riksveien på Risum for elevene som har sin skolevei til Kongeveien skole. Det forutsettes at dette prosjektet gjennomføres så raskt som mulig i 2025.
- Det planlegges/reguleres for at veiutbygging blir gjennomført fra Odde Bro over Sollihøyda via Brekkerød til Rokkeveien slik at biltrafikken som i dag belaster store boligområder i sentrum kan avlastes betydelig. Dette har kommunestyret vedtatt i forbindelse med arealplan. Noe som skulle gjennomføres uten opphold.
- Tempoet i utbyggingen/rehabiliteringen av vann og avløpsutbyggingen i kommunen skyves noe ut i tid med blant annet grunnlag i de store avgiftsøkninger som nå blir påført den enkelte boligeier og næringslivet ellers. Det vil derfor foretas en bred gjennomgang hva som er helt nødvendig og hva som kan tas over flere år. Plan for dette utarbeides av hovedutvalget i første kvartal 2025.
- Planene på Remmen med idrettshall/fotballhall og svømmehall skal realiseres i løpet av de neste årene. Det vil styrke Høgskolen i Østfold når det gjelder et større og bredere elevopptak, samt bedre tilbud til lokale innbyggere. Det skal utarbeides ett forprosjekt i 2025.

FINANSPOLITISKE TILTAK SAMT SALG AV EIENDOMMER OG OMORGANISERINGER.

Slik det ser ut i kommunen nå så er det mange forhold som må løses. Grunnleggende forhold er at uten "hjelp" fra HKP så ville premieaviket øke både i 2024 med 56 mill. og i 2025 med 88 mill. og bli til sammen med 537,8 mill. fra tidligere pluss det som her er nevnt til 682,8 mill. Det betyr at premieaviket ville økt med 145 mill. over 2 år Med andre ord så er utviklingen ute av kontroll. Pensjonistpartiets opplegg medfører at det skal brukes 200 mill. av premiefondet i 2025 slik at akkumulert premieavik blir redusert med 121,6 mill. slik at det går ned fra 537,8 til 416, 2 mill. Kommunen kan ikke basere sin driftssituasjon på det som skjer nå. Derfor arbeides det etter de forholdene som er nevnt utallige ganger fra Pensjonistpartiet.

1. Premiefondet medvirker til at skuta "flyter" inntil videre.
2. Salg av eiendom må bli en vesentlig del av kommunens strategi i tiden som kommer, gjelda må ned.
3. Likviditeten til kommunen MÅ bedres betraktelig.
4. Strukturelle endringer må foretas i kommunens organisering og drift. Det ved at mye av ikke lovpålagte oppgaver avvikles. Noe av dette ligger alt i vårt budsjett for 2025 og fortsetter i 2026.

De punktene som her er nevnt arbeides det nå etter. Salg for minst 500 mill. må skje i 2025 og tilnærmet det samme i 2026. Det kan ikke være slik at kommunen de nærmeste årene skal bygge seg opp fond som innbyggerne betaler over driftsbudsjettene ved reduserte tilbud. Det som i realiteten her skjer er at det som kommer frem av kommunedirektørens budsjettforslag på side 21 er følgende: Samlede fondsavsetning over 4 år er ca. 112 mill. som kan dels på ca. 13.000 husstander som gir ett snitt på ca. 9000 kroner. Det vil redusere tilbudene i kommunens driftsbudsjetter. Det gir en bedre likviditet i kommunen, men disposisjonsfond kan ikke bygges opp på den måten.

Med grunnlag i det som her er fremført så vil Pensjonistpartiet fremme følgende endringsforslag for budsjett 2024 med grunnlag i Pensjonistpartiets innstilling og vedlagte skjemaer.

Vedtaks punkter

1. Kommunedirektørens forslag til budsjett 2025 og økonomiplan 2025 - 2028 vedtas i henhold til

- § 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A),
- § 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B),
- § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A),
- § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B).

2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B). I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet. Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.

3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer en enklere økonomirapport hver måned, samt en mer omfattende rapport tertialvis til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.

4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).

5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 15,42 mkr for 2025.

6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 136,27 millioner kr. VAR-lån utgjør 35,00 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 70 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år

7. Trekkrettighet i bank settes til 100 millioner kr i 2025.

8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2025 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4).

For utskriving av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet jf. eskl. § 8 C-1. For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3.

Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivingen av eiendomsskatt for året 2025:

- a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.
- b) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i eiedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 3 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 3 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.
- c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet. Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.
- d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verde».
- e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.
- f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.
- g) Kommunens skattetakstvedtekter.

9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/ /forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.

10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2025, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20. november. Det er åpnet for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.

11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter.

12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden

havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feiing og tilsyn vedtas.

13. Det brukes 258,4 mkr av premiefondet til betaling av pensjonspremie i HKP i 2025.

Skjema bevilgningsoversikt drift etter § 5-4

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 1. ledd	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Sentrale inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-919 705	-970 252	-1 035 988	-1 050 988	-1 055 936	-1 061 613
Ordinært rammetilskudd	-1 192 554	-1 243 700	-1 333 496	-1 343 046	-1 354 463	-1 365 895
Skatt på eiendom	-100 268	-101 485	-103 547	-104 747	-105 947	-107 147
Andre generelle statstilskudd	-5 433	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750
Sum Sentrale inntekter	-2 217 960	-2 317 187	-2 474 781	-2 500 531	-2 518 096	-2 536 405
Driftsutgifter per tjenesteområde	1 990 525	2 042 823	2 159 293	2 163 249	2 160 299	2 174 298
Avskrivninger	187 837	184 468	201 312	201 312	201 312	201 312
Brutto resultat (KOSTRA)	-39 598	-89 896	-114 176	-135 970	-156 485	-160 795
Netto finansutgifter og inntekter						
Renteinntekter og utbytte	-56 585	-43 395	-42 400	-42 400	-42 400	-42 400
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	111 921	110 371	112 867	131 364	141 947	147 947
Avdrag på lån	161 456	183 101	172 000	174 000	184 000	184 000
Motpost avskrivninger	-60 934	0	0	0	0	0
Finansutgifter i tjenesteområdene	49 629	80 586	65 854	65 854	65 854	65 854
Sum Netto finansutgifter og inntekter	205 487	330 663	308 321	328 818	349 401	355 401
Motpost avskrivninger	0	0	0	0	0	0
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	-126 904	-177 677	-201 312	-201 312	-201 312	-201 312
Netto resultat	38 985	63 090	-7 167	-8 464	-8 396	-6 706
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Til ubundne avsetninger	0	0	595	1 892	2 008	1 706
Bruk av ubundne avsetninger	-35 094	-83 244	-6 125	-8 363	-6 572	-6 572
Overført til investering	0	20 000	6 125	8 363	6 388	5 000
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	-3 935	154	6 572	6 572	6 572	6 572
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	-39 029	-63 090	7 167	8 464	8 396	6 706
Årsoverskudd / underskudd	-44	0	0	0	0	0
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 2. ledd						
Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028	
Fellesområder	-19 769	0	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	295 214	319 699	351 790	349 155	352 955	354 782
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	779 377	820 076	847 804	834 649	810 407	813 438
Kommunalavdeling Helse og mestring	848 228	852 118	903 299	922 575	937 917	945 691
Kommunalavdeling Teknisk	162 868	165 382	158 446	157 446	158 946	160 600
Fellesfunksjoner	29 306	-26 923	-29 620	-28 150	-27 500	-27 787
VAR og Havn	1 927	2	0	0	0	0
Sum netto rammer	2 097 151	2 130 354	2 231 719	2 235 675	2 232 725	2 246 724
Herav:						
Avskrivninger	187 837	184 468	201 312	201 312	201 312	201 312
Renteinntekter	-23 882					
Renteutgifter	73 510	80 516	65 784	65 784	65 784	65 784
Avdrag på lån	0	70	70	70	70	70
Motpost avskrivninger	-126 904	-177 677	-201 312	-201 312	-201 312	-201 312
Overføring til investering	4 000	4 724	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	34 068	10 163	14 078	14 078	14 078	14 078
Bruk av bundne driftsfond	-38 111	-14 733	-7 506	-7 506	-7 506	-7 506
Bruk av disposisjonsfond	-3 892	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum rammer uten 1A-poster	1 990 525	2 042 823	2 159 293	2 163 249	2 160 299	2 174 298

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-5 1. ledd	Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Investeringer i varige driftsmidler	778 665	331 906	78 000	82 200	64 800	54 500
Tilskudd til andres investeringer	7	0	3 000	2 000	2 000	2 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5 831	3 050	4 000	4 000	4 000	2 950
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	784 503	334 956	85 000	88 200	70 800	59 450
Kompensasjon for merverdiavgift	-108 445	-50 875	-8 600	-9 440	-5 960	-3 900
Tilskudd fra andre	-9 440	-62 700	0	0	0	0
Salg av varige driftsmidler	-44 027	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-730	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-555 266	-193 608	-66 275	-66 397	-54 452	-47 600
Sum investeringsinntekter	-717 908	-307 183	-74 875	-75 837	-60 412	-51 500
Videreutlån	66 824	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	-50 038	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000
Avdrag på lån til videreutlån	18 394	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-24 869	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000
Netto utgifter videreutlån	10 311	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-4 000	-24 724	-6 125	-8 363	-6 388	-5 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	7 213	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-25 640	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	7 870	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-62 349	-3 050	-4 000	-4 000	-4 000	-2 950
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-76 906	-27 774	-10 125	-12 363	-10 388	-7 950
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	-1	0	0	0	0
Bevilgningsoversikt drift etter § 5-5 2. ledd	Regnskap 2023	Rev. budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028
Fellesområder	2	0	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	9 938	5 117	0	0	0	0
Kommunalavdeling Undervisning og oppvekst	4 101	6 000	6 000	0	0	0
Kommunalavdeling Helse og mestring	6 396	15 000	11 300	8 800	8 800	5 500
Kommunalavdeling Teknisk	592 258	231 906	25 700	38 400	21 000	14 000
Var og Havn	164 274	73 883	35 000	35 000	35 000	35 000
Org. Oppsett mangler	1 696	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	778 665	331 906	78 000	82 200	64 800	54 500